

I. МЕТОДОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 34.06

© 2011 р. І.І. Онищук

Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКИ ЮРИДИЧНОГО ПИСЬМА В НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМУ АКТІ

Висвітлюється поняття, особливості та основні правила техніки юридичного письма. Забезпечення досконалості нормативно-правових актів за допомогою сукупності інструментів техніки юридичного письма. Письмова організація правового матеріалу й зовнішній виклад.

Ключові слова: техніка юридичного письма, юридична техніка, правила юридичного письма, юридичний текст, нормативно-правовий акт, мова нормативно-правового акту, юридичні конструкції.

Постановка проблеми. Центральне місце серед засобів гарантування якості нормативно-правових актів посідають правила та прийоми техніки юридичного письма, метою яких є забезпечення оформлення змісту і форми нормативно-правових актів в процесі їх розробки й прийняття. Юридичний текст, як письмовий носій правової інформації – одна з найважливіших життєвих форм виразу права. Залежно від функціональної мети, юридичним текстам притаманна певна організація, принципи й правила виконання, стиль написання тощо. Правила юридичного письма спонтанно складаються у нашій країні, не маючи, по-суті, традиції в минулому.

Юридичне письмо – це інструментарій, використовуваний при створенні нормативно-правових актів, офіційних та інших юридичних документів. Техніка юридичного письма незамінна в якості ідеальної і матеріальної основи професійної компетентності парламентаріїв, службовців апарату держави, юристів. Це майстерність вдосконалення форми права (мовні, стилістичні, графічні правила складання документів, способи підвищення ефективності юридичних процедур, засоби забезпечення зрозумілості та доступності права).

Стан дослідження. Вчення про техніку юридичного письма можна без перебільшення назвати *terra incognita* (з лат. – “невідомо земля”) сучасної української правової науки. До теперішнього часу комплексні загальнотеоретичні дослідження, присвячені даній проблематиці, не робилися. Разом з тим, деякі аспекти юридичного письма отримали висвітлення у фундаментальних працях з юридичної техніки представниками як галузевих юридичних наук, так і фахівців з теорії права: С.С. Алексєєва, В.К. Бабаєва, В.М. Баранова, Е.В. Благова, Н.А. Власенко, М.Л. Давидової, В.Н. Карташова, Д.А. Керімова,

Д.Е. Пономарьова, А.Ф. Черданцева, О.А. Хазової, Є.С. Шугріної, І.Д. Шутака та ін.

Тому ми поставили **мету** – дотримуючись загальних принципів наукового пізнання, висвітлити поняття, структурно-функціональні аспекти та основні правила техніки юридичного письма; здійснити структурний аналіз техніки юридичного письма і показати її взаємозв'язок з якістю нормативно-правових актів (далі – НПА).

Виклад основних положень. Слово “письмо” багатозначне. По-перше, письмо – уміння писати, зображувати графічні знаки; спосіб такого зображення, писання; зовнішній вигляд написаного; стиль і манера написання [3, с. 759]. По-друге, письмо – система зорових або дотикових знаків, яка служить засобом фіксації мови і дозволяє за допомогою графічних елементів передавати мовленнєву інформацію на відстань і закріплювати її в часі. Також термін “письмо” вживається в значеннях “написаний текст” та “офіційний документ” [16, с. 21; 2].

Письмо – це особлива графічна форма мови, писемне мислення. Як відомо, мовлення – це мова в дії. Письмо немов би зупиняє мовленнєвий потік, дає можливість “слухати, чути” (тобто читати) сказане (тобто написане) в будь-який час. На цій основі письмо розглядається як графічна фіксація мовлення, тексту мовлення. Написання – процес такої фіксації, письмовий текст – її результат. Письмо можна порівнювати з мовою. Мова – це система засобів спілкування та правил їх вживання, а письмо є системою письмових засобів та правил їх використання [8, с. 285].

Термін “**юридичне письмо**” (від англ. *legal writing*) – вид техніки написання, який використовують адвокатами, суддями, законодавцями для письмового вираження змісту НПА, оформлення юридичних документів, вираження правового аналізу юридичних прав і обов'язків. Ши-

роковживаний в правовій доктрині Європейського Союзу, США, Великобританії, Австралії [22].

В більшості правових шкіл США студенти вивчають техніку юридичного письма. Даний курс зосереджений на інтелектуальному аналізі, тобто на результатах прогнозування юридичного тексту (позитивний чи негативний) та переконливості, наприклад, емоційність і лаконічність тексту. Юридичне письмо складається з двох категорій: юридичного аналізу і юридичного проектування. Юридична редакція включає ухвалення законів, статутів, правил та положень; договорів (приватних і державних); особистих правових документів, публічно-правових документів [22].

Термін “юридичне письмо” ще не набув широкого застосування в українській правовій літературі. На даному етапі розвитку українська правова наука послуговується лише терміном “мова права”, який включає в себе зміст “юридичного письма”. Однак, російські науковці протягом останнього десятиліття активно вживають термін “юридичне письмо” як у загальнотеоретичному так і галузевому аспектах. У теоретико-правовому напрямку проведено наукові дослідження Є. Шугріною, Н. Краснослободцевою та О. Хазовою.

Відповідного до нашого визначення, техніка юридичного письма – професійне вміння та майстерність написання пов’язана зі стилем, манерою та способом документального вираження змісту офіційних та інших юридичних документів. Виступає як вчення про структуру і методи побудови, засоби і прийоми, які використовуються для забезпечення досконалості та систематизації НПА. Техніка юридичного письма – соціально-правовий феномен і науково-правова категорія, яка має тісний історичний зв’язок з правом і проблемами праворозуміння.

Специфіка наукової методології техніки юридичного письма як різновиду юридичної техніки полягає, ймовірно, в меншій частці абстрактності, теоретизування. У порівнянні із загальною теорією права технікою юридичного письма ширше застосовуються конкретно-соціо-логічні методи, частіше використовуються методи моделювання, експерименту, а також спеціальні методи, розроблені іншими науками: логічні, мовні тощо [5, с. 47].

Розуміння техніки юридичного письма ототожнюється з юридично-догматичним методом. У рамках догматичної традиції, розуміння юридичної техніки по суті було прямою екстраполяцією поняття “техніка” в сферу “юридичного”. Достовірно простежити цей зв’язок можна, якщо звернутися до філософського розуміння “техні-

ки”. Значення техніки побудоване на основі змісту давньогрецького слова “τεχνη”, що означає – “майстерність”, “техніка”, “мистецтво”. Це значення, по суті, було покладено в основу традиції, що йде від античної філософії, де поняття техніки розкривалося через дію, побудовану на знаннях й уміннях, і протиставлялося природі (від грец. “φύση” – природа) [13, с. 132].

Загальне культурне розуміння техніки ЮП як юридичного мистецтва базується на онтологічній схемі. Позитивне право при такому розумінні являє собою, фактично, не що інше, як “стихію”, існуючу за своїми внутрішніми законами. Ця “стихія” неминуче виражається в постійному кількісному зростанні масиву ситуативних юридичних норм, який з часом стає фактично незастосовним через свою “непорушність”. Неможливі постанови розбиваються об свою власну нездійсненність, а закони, що суперечать духові часу можуть розраховувати на впертий опір. Придатність права, яку має своїм завданням створити техніка права – суто формального роду. Вона вичерпується питанням: яким чином право має бути влаштоване і утворене, незалежно від його змісту, щоб воно могло, завдяки своєму механізму, спростити, полегшити та забезпечити застосування правових норм до конкретного випадку? Вся теорія техніки є не що інше, як пізнана і застосована доцільність в інтересах вирішення зазначеного вище завдання [13, с. 135].

До сфери проблематики ЮП відносяться такі техніко-юридичні інструменти як: мова права; юридичні конструкції; правові застереження; законодавча стилістика та лінгвістична структура письма; терміни, нормативні дефініції і символічні прийоми; юридична аргументація, логіка викладу правового матеріалу тощо.

Структурний аналіз розкриває внутрішню будову техніки юридичного письма в НПА, яка охоплює такі аспекти як: структура НПА: назва, преамбула, основна частина, перехідні та прикінцеві положення, додатки до законів; позначення складових частин тексту НПА; логіка викладення правових норм; вимоги до мови та стилю закону; термінологія, нормативні дефініції тощо.

Правила ЮП в різних правових сім’ях допомагають відповісти на такі питання, як формування судового прецеденту, використання закону в романо-германській правовій сім’ї тощо. Правила ЮП спочатку вироблялися виключно у практичній діяльності. Розуміння того, що являє собою ЮП, формувалося поступово, в міру ускладнення юридичної дійсності. У процесі еволюції правил ЮП змінилася якісна характе-

ристика прийомів, способів, методів ведення юридичної роботи, що увійшли в арсенал ЮП.

Основними правилами ЮП дотримання яких дозволяє забезпечити офіційно-діловий стиль, ясність (точність, однозначність), простоту та стислість мови НПА є наступні.

1. Відсутність емоційного забарвлення.

Текст документа повинен мати рівний і спокійний стиль, що не викликає додаткових асоціацій, зайвих емоцій і не відволікає від суті документа. Слід зазначити, що для деяких юридичних документів, таких, як позовні заяви, скарги і т.п., певний елемент емоційності необхідний. Однак у НПА, договорах і актах правозастосування неприпустимі художня краса, пишномовність фраз, лозунговість або публіцистичність. Нейтральний виклад юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання.

2. Зв'язність і послідовність викладу матеріалу. Якщо текст позбавлений певної логічної послідовності, написаний незв'язними фразами, то дуже важко вловити його зміст. Не допускається лексична і смислова абсурдність, перескакування і розрив думок.

3. Точність, ясність і простота викладу матеріалу. Якість тексту певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних стосунків. Причому висока точність передбачає повторюваність окремих фраз (слів, словосполучень, термінів і т.п.) на певних ділянках тексту документа. Безумовно, це впливає на естетичне сприйняття тексту, але практичний критерій повинен брати гору над загальнолітературними стандартами [17, с. 50; 5].

В першу чергу і головним чином функція техніки ЮП виявляється в такому вигляді юридичної практики, як правотворчість. У результаті вдосконалення техніки ЮП масив позитивного права втрачає стихійний характер і стає вираженням певної задалегідь осмисленої структури, підпорядкованої логіці внутрішньої будови.

При створенні закону законодавцю доцільно мислити не стільки нормами, скільки наявними юридичними конструкціями як поняттями. Законодавець, створюючи новий закон, повинен виходити з того, що на момент проектування закону вже існує цілісна система взаємозалежних понять (конструкцій), так чи інакше виражених в чинному законодавстві. Тому для того, щоб знову створюваний закон став структурним елементом цієї системи і за рахунок цього знайшов ефективність, він повинен у необхідній мірі висловлювати вже наявні конструкції. Спочатку співвідноситися з ними та відповідним чином розта-

шовуватися в системі конструкцій. Юридичними конструкціями, наприклад, є *склад правопорушення, юридична особа, склад договору*. Не є конструкціями поняття чи визначення правопорушення або правовідносин, бо в них не відображається структурно-системна побудова цих явищ [19, с. 12].

Базовими конструкціями правової інформації є постановка цілей, до котрих актуально стремить законодавець та потенційно керовані суб'єкти, які отримують засоби досягнення цих цілей. Надзвичайно важливим, з точки зору максимальної оптимізації процесу правового регулювання є техніко-юридичні аспекти, які відображають параметри формалізації телеологічної (цільової) та інструментальної інформації в мові НПА. Специфіка відображення цілей правового регулювання в законодавстві виражається в особливих логіко-нормативних конструкціях побудови відповідних правових положень [12, с. 129].

Якість і ефективність дії права визначається не тільки предметом регулювання, не тільки ступенем його "опору", але й тими юридичними прийомами, які обрані для переведення реалій життя на мову права. Правові застереження як конкретний прийом юридичної техніки виступають повноправним елементом системи забезпечення дії права [15, с. 7].

Правове застереження – соціально обумовлена умова, яка має спеціальну нормативно-лексичну форму (заява, положення), частково змінює зміст або об'єм дії норми права, створює новий правовий режим, виступає формою погодження інтересів і породжує певні юридичні наслідки. Форми нормативного вираження правових застережень – словосполучення терміни і логіко-мовні конструкції, за допомогою яких в НПА виражаються правові застереження. До основних форм нормативного вираження правових застережень відносяться наступні: "як правило", "крім випадків", "за винятком", "маючи на увазі", "в порядку, передбаченому процесуальним законом", "незалежно від", "в деяких випадках", "при необхідності", "як мінімум", "в необхідних межах" та ін. [19, с. 39].

Згідно вимог техніки ЮП, створювані норми повинні бути виразом вже наявних конструкцій (понять), інакше ці норми будуть за межами системи і стануть абсолютно неефективними. Ігнорування вимоги "понятійного вираження" (не термінологічного, а саме понятійного) призведе до того, що замість єдиної системи конструкцій і похідної від неї настільки ж єдиної систе-

ми норм, буде існувати безліч розрізнених НПА [7, с. 141].

Юридичний текст – одна з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичний документ, інший письмовий носій юридичної інформації мають текстові особливості, своєрідний мовний вираз. Незважаючи на наявні суперечності в поглядах вчених-лінгвістів та юристів, більшість погоджуються в тому, що будь-який текст має лексичну (мовну), логічну і граматичну основи. Певним чином письмово організований з метою передачі інформації. Немає сумніву, що юридичні тексти, незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі, мають такі ж основи. Залежно від функціональної мети юридичні тексти розрізняються певною організацією, принципами й правилами виконання [4, с. 15].

Змістовна частина НПА – виражене у письмовому вигляді мовне, знакове, графічне, словесно-термінологічне закріплення норм права чи індивідуальних приписів, а також інших положень. В тому числі й тих, що роз'яснюють цілі та мотиви його прийняття. Техніка ЮП включає також вимоги до мовностилістичного оформлення НПА. Тобто забезпечення їх офіційно-ділового, документального стилю, мовної доступності, стислості. Через належне використання відповідних засобів, серед яких найбільш важливими є граматичні речення, слова та терміни, лексичні групи, аббревіатури, досягається дотримання даних вимог [1, с. 41].

Чітке структурування тексту – необхідна умова його формалізації, тому що правильна передача висловлених у ньому думок неможлива без виділення різних структурних частин формальної сторони юридичного тексту, які відповідають структурній побудові змісту [10, с. 9].

Мова НПА як інструмент техніки юридичного письма, володіє рядом особливостей. Найбільш суттєвим в характеристиці мови НПА є насамперед те, що вона володіє усіма особливостями офіційно-ділового стилю словесного викладення. Однією з основних особливостей мови НПА є її офіційний, документальний характер. Мова нормативних актів – це мова офіційного документа, який носить державно-владний характер, в якому виражається воля суспільства, який має офіційно-обов'язкову форму. Мова НПА виконує функцію не тільки повідомлення, але і впливу на свідомість і поведінку індивіда [10, с. 10].

В юридичному документі мовна форма є нормативною і формально закріпленою. Вона не може бути самостійно змінена. Не допускаються заміна слів, зміна порядку слів, речень і частин

тексту. Для мови НПА характерні лексичні, синтаксичні та композиційні особливості. При викладенні змісту НПА використовуються як загальні мовні засоби, так і ті, що вироблені в юридичній сфері або виключно в сфері нормотворчої діяльності. Особливою є функціональна характеристика НПА [20, с. 8].

Правотворча лінгвістика – найважливіший структурний елемент техніки юридичного письма. Надає уявлення про мовні правила з правотворчого стилю, використання слів як основних одиниць правової мови, а також правових штампів (сталих словосполучень), нормативних речень, правових аббревіатур тощо. Навряд чи в якомусь іншому виді писемного мовлення зовнішня форма висловлення має таке велике, а часом і доленосне значення (у житті окремої людини і держави в цілому), як у юриспруденції. Неточне або помилкове вживання термінів, логічні та граматичні помилки, змістові неточності у формулюванні правових норм, що призводить до розпливчастого або багатозначного їх тлумачення – неприпустимі явища у мові права [9, с. 41].

Юридичній мові властива системність. Необхідно цінувати і підтримувати системність юридичної мови. Дбайливо зберігати сформовану систему понять і мову від поспішних невинуватих новацій, що руйнують якість системності [6].

Мова НПА характеризується формалізацією, уніфікацією засобів вираження, орієнтована на ясність та однозначність. У мові НПА розкривається думка суб'єкта законотворчої діяльності, засобами мови він не тільки сповіщає адресата про свій замисел, але й схиляє його до певної поведінки, впливаючи таким чином на його волю. Однією з найважливіших є комунікативна функція мови НПА. Завдання комунікації полягає у впливі на волю і свідомість людей, щоб створити спонукальні мотиви вести себе правомірно, у відповідності з вимогами правових приписів, використовуючи повноваження і виконуючи юридичні обов'язки [15, с. 36; 20, с. 8].

Доцільно виділити наступні правила-вимоги техніки юридичного письма, пов'язані з мовностилістичним вираженням змісту НПА.

1. Текст НПА в цілому має відповідати орфографічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним тощо нормам української мови.

2. При викладенні змісту НПА слід забезпечувати властивості офіційно-ділового стилю: експресивну нейтральність, неупередженість, безособовість мови нормативних правових актів. НПА є засобом регулювання суспільних відно-

син, владного впливу на людську поведінку, він звернений не до почуттів й уяви людей, на що в першу чергу спрямований художній літературний твір, а до їх волі і розуму.

Нормативне речення – основна мовна одиниця тексту НПА. Будується зі слів, словосполучень і підпорядковується внутрішнім закономірностям організації тексту НПА. При досягненні ступеня адекватності волі та інтересів законодавця, необхідно дотримуватися наступних вимог.

1. Адекватність граматичної форми.

2. Відсутність перевантаження простих речень однорідними членами, які ускладнюють сприйняття думки законодавця. З ціллю полегшення сприйняття так звану “довготу” можна подолати за допомогою простої цифрової графіки – 1), 2), 3) або букв – а), б), в), додатків – “і т. д.”, “і т. п.”, “та ін.”.

3. Недопустимість використання невластивих, нехарактерних природі правових норм сполучників “а”, “але”, “щоб”, “так”, “а також”, “хоча” та ін. [6, с. 148].

Експресивна нейтральність текстів НПА досягається через дотримання таких правил: ніколи не можна використовувати окличні та питальні речення; обмежене вживання слів у переносному значенні, використання синонімів; як правило, не можна вживати риторичних фігур, порівнянь (метафор), гіпербол (перебільшень); ніколи не вживаються літоти (зменшення). Літота (від *gr. litotes – простота*) – один із засобів підкреслення виразності мови, побудований головним чином на применшенні якої-небудь ознаки предмета, протилежне – гіпербола [14, с. 396].

Неупередженість тексту НПА полягає в тому, що для них є характерним рівний, спокійний тон викладення, який не залежить від характеру предмету, що трактується, не забарвлений суб'єктивним переживанням, пишною урочистістю, нервовою схвильованістю, романтичною піднесеністю чи побутовою приземленістю [21, с. 29].

Але в деяких випадках, в текст НПА можуть вноситися емоційні елементи, вирази, що носять літературно-художній окрас. Йдеться про преамбули конституцій, значних міжнародних нормативно-правових документів, законів тощо.

Безособовий характер НПА в композиційно-синтаксичному відношенні пов'язаний з їх традиційним членуванням; в лексичному відношенні тягне за собою повне відмовлення від вживання особових займенників і особових форм дієслів, наказового нахилу тощо. Безособовий стиль викладення також досягається вживанням дієслів пасивної форми (“забороняється”,

“сплачуються”, “надається” тощо) і слів з особово-невизначеним значенням (“кожний”, “ніхто” і т.д.) [1, с. 37].

Одним з аспектів техніки юридичного письма в НПА є використання текстових поправок в якості механізму зміни або скасування існуючих законів [23, с. 54].

Особливою групою інструментів техніки юридичного письма є правові цитати, за допомогою котрих виражаються твердження і постанови. Це досягається за рахунок унікальної і складної системи цитат, на відміну від будь-якого іншого жанру письма. В різних країнах використовуються різні методи цитування [21, с. 3]. “Цитата” відноситься до конкретних правових органів або іншого джерел. Правова цитата містить різні слова, абрєвіатури та цифри, представлені в певному форматі, що дозволяє читачеві знайти цитований матеріал. Типова інформація в цитаті включає автора цитованого матеріалу, назву органу або джерела, інформацію про те, де відповідну інформацію можна знайти в джерелі (наприклад, номер тому або сторінки), видавець, дата. Правові цитати служать різним цілям. По-перше, цитата повинна розповісти читачам, де знайти цитоване джерело. Читачеві часто потрібно переглянути цитоване джерело, або перевірити про що джерело говорить, або дізнатися додаткову інформацію з джерела. Тому, важливо, щоб цитата надала всю необхідну інформацію [21, с. 3].

Головне завдання юридичного письма полягає в навчанні майбутнього юриста навичкам виконання юридичної роботи. Сукупність прийомів, які використовуються при створенні документів, називається юридичною технікою. Вона дає можливість наблизити теорію права до практики, набути практичних навичок виконання юридичної роботи, визначитися з практичним нахилом в юридичній освіті. Знання юридичної техніки дає можливість підвищити якість юридичної роботи [11]. Юридична техніка – професійне мистецтво юриста та інструментальна частина юридичної практики [5, с. 11].

Висновки. Техніка юридичного письма знаходить своє застосування в усіх сферах юридичної практики. Безпосереднім її предметом виступають зовнішні форми останньої, якими виступають нормативно-правові акти. Техніка юридичного письма лежить в основі створення юридичних документів, охоплюючи юридичну мову, стиль та манеру написання. У результаті вдосконалення техніки юридичного письма масив позитивного права втрачає стихійний характер і стає вираженням певної заздалегідь осмис-

леної структури, підпорядкованої логіці внутрішньої будови.

Ясність, простота і безпосередність юридичного матеріалу в нормативно-правових актах – ціль техніки юридичного письма. Технічна складність і формальність права призводять до застосування шаблонності та архаїчності в стилі викладення, а це ускладнює розуміння змісту нормативно-правового акту.

З “мови права” слід виокремити термін “юридичне письмо”. Адже “юридичне письмо” за змістом і значенням є самостійним поняттям, яке тісно взаємопов’язане з “мовою права”. Зміст техніки юридичного письма полягає в організації та структуруванні правового матеріалу, його письмового викладу і зовнішнього виразу. Техніка ЮП пов’язана не лише з оформленням НПА, а й з усією багатогранною юридичною діяльністю в цілому.

Для втілення техніки юридичного письма в практику нормотворення необхідна, по-перше, уніфікація її правил і засобів, а по-друге – стандартизація, тобто санкціонування у встановленому порядку комплексу уніфікованих правил і засобів, які повинні застосовуватися при вираженні змісту НПА в обов’язковому порядку.

Формальність поступить місцем чіткій законодавчій комунікації тільки через вдосконалення техніки юридичного письма. Проблематика техніки юридичного письма потребує подальшого ґрунтовного дослідження з метою вдосконалення системи теоретичних знань про юридичну техніку, її місце й роль у юридичній науці та практиці.

Список літератури

1. Биля-Сабадаш І. О. Мовностилістичні правила вираження змісту нормативних правових актів / І. О. Биля-Сабадаш // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 35–42.
2. Большой толковый словарь русского языка / Сост. и гл. ред. С.А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 1998. – 1536 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови, упор. Бусел В.Т. Київ, Перун. – 2003. – 1440 с.
4. Власенко В.А. Язык права / В.А. Власенко. – Иркутск, 1997. – 176 с.
5. Давыдова М. Л. Теоретические и методологические проблемы понятия и состава юридической техники: Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; Волгоградский гос. ун-т / М. Л. Давыдова. – Волгоград, 2010. – 408 с.

6. Исаков В.Б. Язык права [Электронный ресурс] / В.Б. Исаков. – Режим доступа : <http://lexis-asu.narod.ru/other-works/index.htm>

7. Законодательная техника / Отв. ред. Ю. А. Тихомирова. – М. : Городец, 2000. – 268 с.

8. Климентенко А.Д. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / А.Д. Климентенко. – М. : Высшая школа, 1981. – 456 с.

9. Ковальський В.С, Козінцев І.П. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В.С. Ковальський, І.П. Козінцев. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.

10. Кравченко С.П. Мова як фактор правотворення та законотворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / С.П. Кравченко. – Одеса, 2000. – 20 с.

11. Краснослободцева Н. Основы техники юридического письма [Электронный ресурс] / Н. Краснослободцева – Режим доступа : http://fictionbook.ru/author/nataliya_kuzminichna_k_rasnoslobodceva/osnoviy_tehniki_yuridicheskogo_pisma/read_online.html?page=0

12. Малько А.В., Шундигов К.В. Целевая и инструментальная информация в языке законодательства // Законодательная дефиниция: логико-гносеологические, политико-юридические, морально-психологические и практические проблемы: Материалы Международного “круглого стола”. Черновцы, 21-23 сентября 2006 года / Под ред. В.М. Баранова, П.С. Пацуркивского, Г.О. Матюшина. – Нижний Новгород: Нижегородский исследовательский научно-прикладной центр “Юридическая техника”, 2007. – 1456 с.

13. Пономарев Д. Е. Генезис и сущность юридической конструкции : Дис ... канд. юрид. наук : 12.00.01; Уральская государственная юридическая академия / Д. Е. Пономарев. – Екатеринбург, 2005. – 175 с.

14. Словник іншомовних слів / [за редакцією О. С. Мельничука]. – Київ, 1974. – 776 с.

15. Ткачук А.Ф. Законодавча техніка : [практичний посібник] / А.Ф. Ткачук за участю А. Шуліми. – К. : [ін-т. громад. суп-ва], 2002. – 80 с.

16. Хазова О. Искусство юридического письма / О. Хазова. – М. : Издательство Юрайт, 2011. – 181 с.

17. Шугрина Е. С. Техника юридического письма : [учеб.-практ. пособие] / Е.С. Шугрина. – М., 2000. – 272 с.

18. Шутак И.Д. Общая теория правовых оговорок : [монография]/ И.Д. Шутак. – СПб : Санкт-Петербургский университет МВД России, 1998. – 205 с.

19. Шутак И.Д. Теория и практика оговорок в праве : система понятий. Терминологический словарь / И.Д. Шутак. – СПб : Санкт-Петербургский университет МВД России; Алетейя, 1999. – 203 с.

20. Язык закона / под ред. А. С. Пиголкина. – М. : Юрид. лит., 1990. – 192 с.

21. ALWD Citation Manual: A Professional System of Citation. Association of Legal Writing Directors Darby Dickerson, Stetson University. – 2010. – 704 p. // [http://www.alwdmanual.com/books/dickerson_alwd/default.asp].

22. Legal writing // http://en.wikipedia.org/wiki/Legal_writing#Legal_drafting

23. Form and Style Manual for Legislative Measures. Published by the Oregon Legislative Administration Committee, 2010. – 92 p.

Стаття надійшла до редколегії 25 лютого 2011 року.

Рекомендована до опублікування у “Віснику” членом редколегії М.В. Ницифорак.

I.I. Onichuk

CONCEPT AND FEATURES OF LEGAL WRITING TECHNIQUES IN LEGAL ACT

Summary

In the scientific article highlights the concept, features and basic rules of legal writing techniques. Thoroughness regulations set by the legal instruments of writing techniques. Written organization of legal material and external presentation.

Keywords: legal writing technique, legal technique, legal writing rules, legal text, legal act, the language of legal act, legal constructions.

И.И. Онищук

ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ ТЕХНИКИ ЮРИДИЧЕСКОГО ПИСЬМА В НОРМАТИВНО-ПРАВОВОМ АКТЕ

Аннотация

Освещается понятие, особенности и основные правила техники юридического письма. Обеспечение совершенства нормативно-правовых актов с помощью совокупности инструментов техники юридического письма. Письменная организация правового материала и внешний изложение.

Ключевые слова: техника юридического письма, юридическая техника, правила юридического письма, юридический текст, нормативно-правовой акт, язык нормативно-правового акта, юридические конструкции.